

„შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავ“

(ასტრიდ ლინდგრენის ეპისტოლარული მემკვიდრეობა)

DOI: <https://doi.org/10.62119/critique.20.2025.9899>

ეპისტოლარული მემკვიდრეობა ყოველთვის დიდ ინტერესს იწვევდა. ეს ბუნებრივიცაა. რაც უფრო ღრმა და მასშტაბურია მწერალთა, მეცნიერთა, მხატვართა, მუსიკოსთა, სპორტსმენთა, კულტურისა და ხელოვნების, ზოგადად, გამოჩენილ ადამიანთა ღვაწლი, რაც უფრო სულიერი, „ინტელექტუალური სიხარულის“ (რობაქიძე) მომგვრელი იყო თავის დროზე მათი მოღვაწეობა და პოპულარობა, მით უფრო გვანტერესებს, როგორი ადამიანები იყვნენ ყოველდღიურ ცხოვრებაში, შინაურულ წრეში, ახლობლებთან თუ ნაცნობ-უცნობებთან ურთიერთობაში.

ყოველივე ეს კი არსად ისე უშუალოდ და სრულყოფილად არ ჩანს, როგორც მიმოწერებში. განსაკუთრებით იმ ბარათებში, რომელთა ავტორებიც მთლიანად იხსენიებიან ერთმანეთის წინაშე, როცა წამითაც არ ფიქრობენ იმაზე, რომ ეს ნაწერები ოდესმე დღის სინათლეს იხილავს და გამოქვეყნდება. უფრო მეტიც, პირობასაც კი დებენ, რომ მათ არასოდეს წააკითხებენ სხვას. სწორედ ავტორთა ეს გულუბრყვილო, თითქმის გაუცნობიერებელი რწმენა აძლევს ამ ბარათებს ნდობის ასეთ მაღალ ხარისხს, ინტიმსა და მომხიბვლელობას.

საუკუნეების განმავლობაში დაგროვილ ამ ზღვა მასალაში არსებობს ისეთი ეპისტოლარული მემკვიდრეობა, რომელიც შინაარსითა თუ ინტერესებით სცილდება თავისი ეპოქის ფარგლებს. სულისკვეთებით, გამოცდილებითა და პრობლემატიკითაც კი ფასდაუდებელ როლს ასრულებენ სწორედ დღეს – სუპერტექნოლოგიური, კიბერ-ტექნოლოგიების, ხელოვნური ინტელექტის ეპოქაში, როცა ადამიანური შეგრძნებები, შესაძლებ-

ლობები (გონებრივი, სულიერი, ემოციური, მორალური, ზნეობრივი და ა. შ.) ჩვენს თვალწინ ფერმკრთალდება, ძალას კარგავს, ერთგვარ მუტაციასაც კი განიცდის და ფიქრობენ, რომ ადამიანურ შესაძლებლობებს წარმატებით მანქანა ჩაანაცვლებს.

გლობალიზაციის ეგიდით დაწყებულია, როგორც ამ შეგრძნებების, ისე მათი სიტყვიერი გამოხატვის გამოხშირვა, ცოცხალი, გულივით მფეთქავი მშობლიური ენის ლექსიკური მარაგის ხელოვნური, ძალდატანებითი მოკვდინება. თავდაპირველი, ცოცხალი სიტყვები იცვლება ცივი (მკვდარი) ტექნოლოგიური ტერმინებით. ადამიანური საქმიანობების, პროფესიონალური ურთიერთობების ჰორიზონტზე მზის ჩამოვალმა თუ ამომავალმა სხივებმა თითქოს სითბო და ბრწყინვალეობა დაკარგეს. თითქოს მნათობთა ნაცვლად ნიკელის ცივ ელვარებაში არა მხოლოდ ტრასები და ავტობანები ხურდება, არამედ მთლიანად გარემო იხუთება. ხელოვნურ პეიზაჟად ქცეული მწვანე საფარი – ოდესღაც ცოცხალი, ჟანგბადით სავსე ბუნება თითქოს სულს დაფავს.

ამ გაუცხოების, გულგრილობის, ურთიერთუარყოფის პროცესი ჩვენს თვალწინ მიმდინარეობს. ყოველივე ეს დიდ ხიფათს უქმნის მომავალი თაობების პიროვნულ თვისებათა, ხასიათისა თუ ღირსების შენარჩუნებას. კლონირების, კლიშირების, გაერთიანებების პროცესი, ავტორიტეტების მიჩქმალვის, უარყოფის, დავიწყებისა თუ გაქრობის, მიზანმიმართული შეურაცხყოფისა და დაბუღინების პროცესი ათეული წლებია გრძელდება და ყოველივე ამან თავისი სავალალო შედეგი უკვე გამოიღო. ადამიანები და განსაკუთრებით ახალგაზრდების ე. წ. „თინეიჯერთა“ დიდი ნაწილი თავისი აგრესიით, თავაშეებულობითა და თავისუფლების სახელით, ყველანაირი ტაბუს მოხსნით, „უფლებების“ განუწყვეტელი მოთხოვნით, მთლიანად თავისუფლდება მოვალეობებისაგან, პასუხისმგებლობის ელემენტარული გრძნობისაგან, უფროს-უმცრობის ინსტიტუტისაგან, წესრი-

გის, იერარქიულობის შეგრძნებისაგან, წარსულის, ისტორიის ცოდნისა და აწმყოსა თუ მომავალში მისი გააზრების საჭიროებისაგან, სარწმუნოებრივი თუ მორალური ღირებულებებისაგან. არადა, თინეიჯერული (ახალგაზრდული) ასაკი ისედაც მემამოხური სულისკვეთების მატარებელია და ამ ასაკისათვის დამახასიათებელ სულსწრაფობასა და ემოციურობას წაქეზება და იდეოლოგიური „დატრენინგება“ კი არ სჭირდება, არამედ ნამდვილ და ცრუ, მარადიულ და წარმავალ ღირებულებებს შორის გარკვევა და სწორი არჩევანის გაკეთება. ეს რომ მოხდეს, უფროსმა თაობამ არ უნდა დაკარგოს სიფხიზლე და წამითაც არ უნდა მოდუნდეს. არა მხოლოდ სიტყვიერი დამომღვრით, არამედ პირადი ცხოვრების წესითა და ქმედითად გადადგმული ქრისტიანული ნაბიჯებით სანიმუშო მაგალითს უნდა წარმოადგენდეს ყველგან და ყოველთვის, ნებისმიერ სიტუაციაში.

ეს ზღაპრული ბრძოლა კეთილსა და ბოროტს შორის, დღესა და ღამეს, შავსა და თეთრს, შურისგებასა და მიტევებას, სიბრძნესა და სისულელეს შორის არახალია. დასაბამიდან, ნებისმიერ საუკუნესა თუ ეპოქას თავისი პრობლემები და სირთულეები გააჩნდა. და მაინც, დღევანდელი მსოფლიოს შემხედვარე, აშკარად დაჩქარებულია პროცესები. მართლდება შუასაუკუნეების წინასწარმეტყველთა აზრი იმის შესახებ, რომ უკანასკნელ ჟამს გამრავლებული ცოდვებისაგან დრო ისე შეიკუმშება – წელიწადი იქნება ვითარცა თვე, თვე ვითარცა კვირა, კვირა ვითარცა დღე, და დღე ვითარცა საათი... თანამედროვე ადამიანები ამ სისწრაფეს უკვე რეალურად ვგრძნობთ. ვხედავთ, როგორი სისწრაფითა და ვნებიანი მხურვალეებით ცდილობენ ზესახელმწიფოები, ღიად თუ შეფარულად, საკუთარი ინტერესების გატარებას, პატარა სახელმწიფოების, ე. წ. სუვერენული ქვეყნების დაჩაგვრას, დამორჩილებას და განეიტრალებას. გარკვეული ძალები იღწვიან უკვე არა სამშვიდობო პოლიტიკური პროცესების რეგულირებისათვის, არამედ მიზანმიმართული

რღვევის, ჩამოშლისა და ნგრევისათვის. რაც მთავარია, ამას „ჰუმანისტიკი“ მიზნებით, ბავშვთა თუ ადამიანთა უფლებების, რელიგიური თუ სექსუალური უმცირესობების, სოციალური თუ ეკოლოგიური, ჭარბი მოსახლეობით გადატვირთულ დედამიწაზე ზრუნვისა და დაცვის სახელით ნიღბავენ.

კაცობრიობის გონიერი ნაწილი ყოველთვის გამორჩეული სიყვარულითა და მოკრძალებით მიიღტვოდა ბავშვობისაკენ, რადგან ბავშვობის ხანა ჩვენი საუკეთესო ადამიანური ემოციების ყველაზე ბუნებრივი ნაკრძალია, რადგან ბავშვობაა ჩვენი ერთფეროვანი, გაჩვეულებრივებული ყოფის ყველაზე კეთილშობილი და უანგარო დასტაქარი, მარად მგრძნობიარე გული რომ უფეთქავს. ბავშვობაში ცა არის ცისფერი, მზე არის მზისფერი და ადამიანსაც ადამიანის ფერი ადევს... მაგრამ დღეს, მხოლოდ „მგრძნობიარე გულის“, თანდაყოლილი გრძნობების ამარა ვეღარ ვიარსებებთ, ჯანსაღი ინსტინქტებით თავს ვეღარ დავიმშვიდებთ, რადგან ამდენნაირი მტერი და მოწინააღმდეგე სიჯანსაღესა და სიკეთეს, ალბათ, არასოდეს ჰყოლია.

ქეშმარიტი ღირებულებების გადასარჩენად ყველაზე დიდი ქვეყანა ხელოვნებაა. შემოქმედების ურთულეს სფეროს, ჩემი აზრით, მწერლობა წარმოადგენს. ხოლო თვით მწერლობაში ყველაზე უმწიკვლო უბანი საბავშვო მწერლობაა.

ცნობილი ინგლისელი მწერალი და პუბლიცისტი ჰერბერტ უელსი შენიშნავდა, რომ ჩვენს დროში კაცობრიობის ისტორია სულ უფრო და უფრო გადაიქცა ალზრდასა და კატასტროფას შორის შეჯიბრად, ხოლო „ხელოვნებით ალზრდის საერთაშორისო საზოგადოების“ ყოფილმა პრეზიდენტმა, ედვინ ზიგფრიდმა, ჰააგაში ჩატარებულ მეორე გენერალურ ანსამბლეაზე განაცხადა:

„ვამტკიცებ, რომ კაცობრიობის ისტორიაში მხატვრული ალზრდა არასოდეს ყოფილა ისეთი მთავარი, როგორიც დღესაა. იმის თქმა კი არ მინდა, თითქოს ამით მსოფლიო პრობლემები

გადაწყდება, მაგრამ, ვფიქრობ, როგორც ცივილიზებული ნაცია, ჩვენ ვერ შევინახავთ თავს, თუ მნიშვნელოვანი დოზით არ განვავითარებთ ცხოვრების ესთეტიკურ ელემენტს“.

ჯერ კიდევ გასული საუკუნის სამოცდაათიან წლებში ნათქვამი ეს სიტყვები დღესაც უკვე სახეზეა, როცა პრაგმატიზმით შენიღბული ავადმყოფური სიხარბე და ფულის კერპად ქცევა თანამედროვე სამყაროს უმთავრეს მიზნად და მამოძრავებელ ძალად იქცა; როცა მსოფლიო პოლიტიკის ლიდერები ბერთვული იარაღის მეშვეობით ისე ბაქიბუქობენ, ისე ეთამაშებიან არყოფნის დილემას, როგორც ჩაპლინის „დიდი დიქტატორი“ ეთამაშება გავაზე მოგდებულ გლობუსს – სამყაროს მეტაფორას.

ინტერნეტი, საერთაშორისო სოციალური ქსელები, რადიო-სატელევიზიო სივრცე გამუდმებით დამთრგუნველი ინფორმაციებითაა დანადბული. ყოველ ორ საათში ერთხელ სატელევიზიო ბადეს მოყოლილი, სასიცოცხლო სივრცეს მოცილებული ლიფსიტებივით რეტდასხმული პატარები, ცხელ კერებში, ცეცხლოვანი რეპორტაჟების წიალიდან შიშითა და სასოწარკვეთით გაფართოებული თვალებით შემოგვცქერიან. ამ დროს კი თითქოს ადამიანური თანაგრძნობაც დაკარგულია. ყოველწამიერი სტრესი და ტერორი თავის ფსიქოლოგიურ მიზანს აღწევს: თანდათან, შეუმჩნევლად შეჩვევა-შეგუების პოლიტიკაში გადადის. ყველაფერი ჩვეულებრივდება. მსოფლიოს ყველაზე დიდი ტრაგედიებიც კი სტატისტიკური გულგრილობით აღიქმება და აღინუსხება.

ამაზე და კიდევ უამრავ სხვა რამეზე ფიქრი ბუნებრივად მოიყოლია ცნობილი საბავშვო მწერლის ასტრიდ ლინდგრენის ახალმა წიგნმა, რომელიც „ინტელექტმა“ გამოსცა და რომლის სათაურიც: „შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავ“, უცნაურ სითბოსა და ინტიმის განცდას ასხივებს.

შელი წერდა, რომ პოეტები, მწერლები სამყაროს აუღიარებელი კანონმდებლები არიანო. ეს გამონათქვამი ზედმიწევ-

ნით მიესადაგება ასტრიდ ლინდგრენს. ეს ქალბატონი შეუპოვრად იბრძოდა ბავშვთა უფლებების, ზოგადად ადამიანთა შორის თანასწორობისათვის. მისმა ცხარე მოსაზრებებმა, თავის დროზე, მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს შვედეთის მთავრობის გადადგომისა და რამდენიმე კანონის ამოქმედების საქმეში. ლინდგრენმა ფასდაუდებელი ღვაწლი დასდო სკანდინავიური კულტურისა და სკანდინავიელი ხალხის საზოგადოებრივი ცხოვრების ჩამოყალიბებას. როგორც მწერალი და სამყაროს პატრიოტი სიცოცხლის ბოლომდე ქმედითად იღწვოდა და 94 წლის ასაკში გარდაიცვალა.

ლინდგრენის წიგნების 160 მილიონზე მეტი ასლია გაყიდული. წიგნებმა „პეპი გრძელიწინდა“, „ემილის თავგადასავალი“, „ძმები ლომგულები“, „სახურავის ბინადარი კარლსონი“, „ჩვენც სალტროკელები ვართ“, „ბულერბიელი ბავშვები“, „ყაჩაღის ასული რონია“ და სხვები თაობათა პიროვნულ ჩამოყალიბებაში ფასდაუდებელი როლი ითამაშეს. სულ ლინდგრენმა 80-ზე მეტი წიგნი დაწერა. ბევრი მათგანი ფილმებადაა გადაღებული, ზოგი კი თეატრალურ სცენაზეც დაიდგა.

ამ დიდ ინტელექტუალსა და უაღრესად ბუნებრივ ადამიანს მთელი სისავსით ჰქონდა ბავშვის ცხოვრებაში წიგნის როლი გააზრებული. ამიტომ ხშირად იმეორებდა: „მინდა ვწერო მკითხველისთვის, რომელიც სასწაულს ახდენს. ბავშვები სწორედ ასეთი მკითხველები არიან – ისინი სასწაულს ახდენენ, როცა წიგნს კითხულობენ. სწორედ ამიტომ სჭირდებათ მათ წიგნები“.

ასტრიდსვე ეკუთვნის ძალიან მნიშვნელოვანი სიტყვები ხელოვნების როლის შესახებ:

„ბავშვები ადვილად ექცევიან შიშის ზეგავლენის ქვეშ. მათთან ამ მნიშვნელოვან საკითხებზე სასაუბროდ ხელოვნება საუკეთესო საშუალებაა, რადგან სწორედ ის არ მისცემს მათ შიშს შფოთვად გადაქცევის შესაძლებლობას“.

ბუნებრივია, ასტრიდის შემოქმედებითი გენია მთელი ძალისხმევითა და ბრწყინვალეობით აელვარდა მის ზღაპრებსა და მოთხრობებში. პატარა მკითხველებში, გარდა შემოქმედებითი ფანტაზიისა, სიკეთის გამარჯვების რწმენა და იმედი გააღვივა.

ასტრიდ ლინდგრენსაც, ისევე როგორც დანარჩენ მწერლებს, მათი ბიოგრაფიის მკვლევარები ჰყავთ და ჰყავდათ. მაგრამ, მე ვფიქრობ, რომ თავიანთი ცხოვრების ყველაზე უტყუარი ბიოგრაფიები, ისევ თავად მწერლები არიან. ეს განსაკუთრებით კარგად გამოჩნდა ბოლო წიგნში „შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავ“, რომელსაც ასტრიდთან ერთად ხელს მკითხველისათვის სრულიად უცნობი ავტორი სარა შვარდტიც აწერს.

როგორც წიგნიდანვე ვგებულობთ: – 1971 წლის აპრილის თვეში 12 წლის შვედი გოგონა სარა იუნგვრანცი პირველ, ძალზე გაბედულ და საკმაოდ პრეტენზიულ წერილს წერს თავის სახელოვან თანამემამულეს, მსოფლიოში ყველაზე ცნობილ და საყვარელ მწერალს, ასტრიდ ლინდგრენს. სარა იმედოვნებს, რომ ცნობილი მწერალი მას ფილმ „თეთრ ქვაში“ ფიდელის როლზე სასინჯ გადამღებებში მონაწილეობის მიღებაში დაეხმარება. ცნობილი მწერალი იმდენად მკვახე წერილით პასუხობს, რომ სარა წერილს ნაკუწებად აქცევს და ტუალეტში ჩარეცხავს. მოგვიანებით კი კიდევ ერთ, უფრო გაწონასწორებულ და თბილ წერილს მისწერს, რომელიც მათი მრავალწლიანი გაბმული მიმოწერის დასაწყისი გახდება. ამ მიმოწერის ყველაზე აქტიური ფაზა სარას ცხოვრების ყველაზე რთულ და პრობლემებით სავსე ხანას ემთხვევა. მწერალი თავისი მზრუნველი და მეგობრული დამოკიდებულებით ახალგაზრდა ქალის ცხოვრებაში წარუშლელ კვალს დატოვებს.

საერთოდ, ასტრიდ ლინდგრენის მკითხველებთან ურთიერთობას, ალბათ, ანალოგი ძნელად მოეძებნება. მიუხედავად მიღებული ბარათების ერთფეროვნებისა, ასტრიდის წერილი არასოდეს ატარებდა ზერელე ან ეპიზოდურ ხასიათს, პატარა

მკითხველს მწერალი არასოდეს პასუხობდა მხოლოდ მოვალეობის გამო და საერთოდაც მიაჩნდა, რომ არც ერთი ბავშვის წერილი უპასუხოდ არ უნდა დარჩენილიყო. წერილების რაოდენობა კი თარგმანებთან და გაზრდილ პოპულარობასთან ერთად დღითიდღე მატულობდა და ასტრიდი უკვე მსოფლიოს ყველა კუთხიდან უამრავ წერილს იღებდა. სისტემატურად ეცნობოდა, ახარისხებდა, პასუხობდა და თავისი ხელით აგზავნიდა ფოსტიდან. ყოველივე ეს საკმაოდ რუტინული, უაღრესად შრომატევადი და პირადი დროის შთანთქმელი სამუშაო გახლდათ.

1980-იანი წლებიდან გაუარესებული მხედველობისა და უსაშველოდ მზარდი ბარათების გამო ასტრიდი იძულებული გახდა, საყვარელი მკითხველისათვის წინასწარ დაბეჭდილ ღია ბარათებზე პირადი მდივნის დახმარებით დაწერილი პასუხები გაეგზავნა.

ლენა ტორნკვისტი, რომელმაც ასტრიდ ლინდგრენის არქივის შექმნაზე დაახლოებით 10 წლის განმავლობაში იმუშავა და სწორედ ამ დროს მიეცა საშუალება, დიდი მწერლის პირად მიმოწერებს გასცნობოდა, ასეთ რამეს წერს:

„დროის სიმცირის გამო, ცხადია, უკლებლივ ყველა წერილის წაკითხვა ვერ შეუძელი, თუმცა ჩემს ყურადღებას ყოველთვის იპყრობდა ის წერილები, რომლებიც სხვებისაგან ძალიან გამოირჩეოდნენ. ასტრიდისათვის გაგზავნილი წერილების რაოდენობა არც 70-იანი წლების შუა პერიოდამდე იყო მცირე, თუმცა მოგვიანებით მათი რიცხვი იმდენად გაიზარდა, რომ თითქმის შეუძლებელი გახდა გამორჩეული ავტორების გამოკვეთა. სწორედ ადრეულ მიმოწერაში მივაკვლიეთ ამ უნიკალურ მიმოწერასაც, რომელმაც წიგნში „შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავ“ თითქმის სრული სახით მოიყარა თავი“.

თავისთავად ის ფაქტი, რომ ლენა ტორნკვიტმა მთელი ათი წელი იმუშავა ასტრიდის არქივზე და ყველა წერილის წა-

საკითხად დრო მაინც არ ეყო, მეტყველებს იმაზე, თუ რა კოლოსალურ სამუშაოს ასრულებდა მთელი ცხოვრება ეს დიდი მწერალი.

წიგნი „შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავ“, რომელიც გენიალური შვედი მწერლისა და მისი ერთ-ერთი თავგადაკლული მკითხველის, სარა იუნგვანცის მიმოწერას მოიცავს, მთელი 40 წლის განმავლობაში გრძელდებოდა. მიმოწერა წარმოადგენს ძვირფას დოკუმენტურ მასალას იმის შესახებ, თუ როგორც პიროვნებამ და როგორც ბავშვთა ფსიქოლოგიის ღრმა მცოდნემ, როგორ და რამდენჯერ გადაარჩინა ასტრიდ ლინდგრენმა ერთი უნიჭიერესი, მაგრამ საშინლად ემოციური და არაორდინარული ხასიათის მქონე გოგონა (თინეიჯერი) ცხოვრებაში, როგორც სულიერი, ისე ფიზიკური დაღუპვისაგან.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ წერილებში მიმართვის თქვენობითი ფორმა მოხსნილია, შინაგანი რიდი, გაცემა და მადლიერება დიდი მწერლის მიმართ მუდმივად გასდევს სარას ბრათებს. სარა წერილებში ხშირად პირდაპირ თუ მოიარებით მიაწვდის იმის შესახებ, რომ მას ასე გაუძარტლა, რომ მსოფლიოში სახელგანთქმული მწერალი, ასტრიდ ლინდგრენი, „ჰოი საოცრება“, ისე დაუმეგობრდა, რომ გამუდმებით პასუხობს მისი ცხოვრების პრობლემებით სავსე ბრათებს და, რაც მთავარია, მასწავლებელივით, მშობელივით, ფსიქიატრივით კი არ აძლევს დიდაქტიკურ, მომაბეზრებელ რჩევებს, არამედ როგორღაც ბავშვივით, თანატოლივით უბრალოდ განუმარტავს მთელ რიგ რთულ საკითხებს. ამ უშუალოდობითა და გარდასახვის ფანტასტიური უნარით იწერებოდა ყოველთვის ლინდგრენის მხატვრული წიგნები.

ზოგადად, საბავშვო ლიტერატურის ერთ-ერთ უმთავრეს ნაკლს წარმოადგენს ისიც, რომ ავტორი ან ძალიან მაღლიდან, ან ძალიან დაბლიდან (ენისმოჩლექით) უყურებს ბავშვის სამყაროს. საბავშვო მწერლის შემოქმედებითი პროცესისათვის მნიშვნელო-

ვანი მომენტი უნდა იყოს არა ნაწარმოებისთვის წინასწარ შემუშავებული გეგმა, არამედ ერთგვარი სპონტანურობის განცდა, ბუნებრიობა, სისადავე, უშუალობა, როგორც ეს ხალხურ ზღაპრებშია, რომლის კითხვისას გექმნება შთაბეჭდილება, რომ მთელი გარემო თავისი პერსონაჟებიანად, თავისი მოქმედებებით ბუნებრივად, ლაღად ჩნდება, ისე, როგორც, ვთქვათ, ნაკადული მთაში, როგორც ხუჭუჭა ღრუბლების ფარა ცაზე, როგორც კარგ ამინდში მოულოდნელად წამოსული ოქროსფერი წვიმა, როცა მზე პირს იბანს და ასე შემდეგ.

მწერლის შემოქმედებითი აზროვნება ბავშვისას უნდა ჰგავდეს. კავაბატას აზრით, მაგალითად, „მწერალმა შრომანი რომ გამოხატოს თავის თავში, ორი რამ უნდა შეაერთოს: ბავშვის სული, რომელიც პირველად ხედავს უცნაურ და უცნობ ყვავილს და ღმერთის სული, რომელმაც ყველაფერი იცის შრომანის შესახებ...“ აქ იგულისხმება, რომ ყვავილის „შესწავლისა“ და მისი არსის გაგების შემდეგ აუცილებელია მწერლის ამ ცოდნისგან განთავისუფლება, ბავშვური აღქმის უშუალობასთან დაბრუნება. ამ აღქმის სახიერ მაგალითს მეც შემოგთავაზებთ. ერთ-ერთმა ფსიქოლოგმა პატარა გოგონას სთხოვა, მისთვის რაიმე ლამაზი და კეთილი მიეტანა. გოგონამ თხოვნა შეუსრულა და გვირილა მიაერთვა. ე. ი. ბავშვის აღქმაში ყვავილი ლამაზი და კეთილია. აი, ასე უბრალოდ, მარტივად გამოიხატება ხშირად სიბრძნისეული სიღრმეები.

ამ სიბრძნისეული უბრალოებითაა სახვე ლინდგრენის წერილები და სარას მიერ ამიტომაც ფასდება ისინი საუკეთესო მეგობრის ბარათებად, რომელსაც დედამიწის ზურგზე ყველაზე უკეთ ესმის მისი.

სარა თავისი მემამბოხე ბუნებითა და მუდმივი პროტესტებით ერთგვარად წააგავს ფრენი გლასის (სელინჯერის მოთხრობიდან „ფრენი და ზუი“). სარასაც ფრენის მსგავსად სკოლასთან ურთიერთობა საკმაოდ გართულებული აქვს. არც მასწავ-

ლებლები უყვარს და არც თანაკლასელები ეხატება გულზე. გაკვეთილების ქრონიკულ გაცდენებში არა მხოლოდ ცალკეულ საგანთა და პერსონათა მიმართ იკითხება პროტესტი, არამედ ზოგადად, ეს უარყოფითი დამოკიდებულება განათლების სისტემის წინააღმდეგაა მიმართული, რომელიც შვედეთის, სკანდინავიური ქვეყნების იმდროინდელ სკოლებსა თუ კოლეჯებში იყო გამეფებული. მთავარი საგნის დაუფლება იყო, პრაგმატულად მოაზროვნე ადამიანის შექმნა, ხოლო ის, თუ სულიერად როგორ განვითარდებოდნენ მოსწავლეები და როგორ ადამიანებად, პიროვნებად ჩამოყალიბდებოდნენ, არავის აინტერესებდა (ვერ ვიტყვით, რომ თანამედროვე საქართველოს სკოლებში ამ მხრივ უკეთესი მდგომარეობაა).

პატარა გოგონა სარა თითქოს პერსპექტივაში ხედავს ამ საყოველთაო უსულგულობის სავალალო შედეგებს და ერთ-ერთ წერილში აღმფოთებული წერს ასტრიდ ლინდგრენს: „საშინლად მძულს, როცა ჩემს თანატოლებს ასაკოვანი ადამიანების არ ესმით, როცა რაიმე სისულელეს იტყვიან, ისე ვბრაზდები, რომ მინდა, ერთი კარგად ვუთავაზო. არც ის მესმის, სკლეროზში ასეთი სასაცილო რა არის! მაგალითად, ერთ დღეს, დაახლოებით 12, 14 წლის ხუთმა ელმჭულტელმა გოგომ 2 მოხუც ქალს (85 და 87 წლისას) სახლის კარზე დაუკაკუნა, დანით დაემუქრა და ფული წაართვა“.

სარა იუნგერანცი არა მხოლოდ ასეთ „სახალისო“ კრიმინალურ შემთხვევებზე დარდობს და ბრაზობს, არამედ გარშემომყოფთა ნებისმიერ უტაქტობაზე. საერთოდ კი, მისი ეგზისტენციური მდგომარეობა ნებისმიერ სიტუაციაში იგრძნობა, იქნება ეს მშობლიურ სახლში ყოფნისას თუ უცხო ხალხის გარემოცვაში. ამით შეწუხებული ერთგვარი სასოწარკვეთითაც შესჩივის მწერალს:

„ჯერჯერობით ისევ ადვილად ვიბუტები. და ზოგჯერ, როცა ხალხში ვარ, თავს ძალას ვატან, რომ არ ვიტყვით. ადამიანს

უნდა ჰქონდეს უფლება, მაშინ იტიროს, როცა მოუნდება და ისე, რომ ამის გამო აღმაცერად არავინ შეხედოს. ვოცნებობ, რომ ტირილიც ისეთივე ბუნებრივი მოვლენა იყოს, როგორც სიცხილია.

ერთი კლასელი მყავს, „სულ“ ტირის. დანარჩენები „მტირალას“ ეძახიან და ამბობენ, ცრემლების ღვრის მეტი არაფერი შეუძლია და ამას იმიტომ აკეთებს, რომ გარშემომყოფებს თავი შეაცოდოსო.

ტირილი კი ისეთი რამეა, რომ მგონი, უნდა გიხაროდეს, თუ ადამიანს ტირილი შეუძლია. როცა თავს ძალიან უსუსურად ვგრძნობ, ხშირად, უბრალოდ, თავს ვერ ვიკავებ, რომ არ ვიტირო...“

სარა იუნგვრაცი

(უჰ, როგორც მიყვარხარ, ასტრიდ ლინდგრენ!)

ცამეტი წლის გოგონას ამ სიტყვებმა ფრანგი ფსიქიატრის, პიერ ჟანეს სიტყვები გამახსენა, რომელიც წერდა, რომ უცრემლობა, ანუ გამოფიტვა XX საუკუნის ერთ-ერთ მთავარ დაავადებად იქცა. ექიმს ათასობით პაციენტის ჩივილი მოჰყავდა მაგალითად, რომლებიც საშინლად წუხდნენ იმის გამო, რომ ტირილი უნდოდათ და ვერ ახერხებდნენ. მათი ცრემლის ნაკადულები უკანასკნელ წვეთამდე დამშრალიყო და იმიტომ შვებას ვეღარაფერში პოულობდნენ.

მიუხედავად იმისა, რომ ასტრიდისათვის გაგზავნილ ფოტოებში სარა საკმაოდ ლამაზი, ეშხიანი გოგონა ჩანს, გამუდმებით იმაზე წუწუნებს, ამ უშნო, მახინჯ გოგოს არასოდეს არავინ შეიყვარებსო. ეს წმინდა წყლის თინეიჯერული დაბალი თვითშეფასება, ხშირ შემთხვევაში, ადრეული ბავშვობიდან იღებს სათავეს. კერძოდ, იმ პერიოდიდან, როცა პატარა სარას ოჯახმა ადგილი შეიცვალა და საცხოვრებლად ახალ სახლში გადავიდნენ. „სამოთხის ქუჩის“ გოგო-ბიჭებმა საკმაოდ არამეგობრულად მიიღეს მისი გამოჩენა. სახელის გამოც გამუდმებით

დასცინოდნენ, რომელიც თურმე ძროხის სახელი უფრო იყო, ვიდრე ქალის. ტყეში შესვლისას კანფეტებთან ერთად შურდულებით პატარ-პატარა მკვრივ საგნებსაც ესროდნენ და ამწარებდნენ. ამ ასაკში მიღებული შიში, ეჭვი და უნდობლობა მთელი ცხოვრება თან დაჰყვება სარას, პერიოდულად უმძაფრდება და ასეთ დროს თითქმის მთელ სამყაროს უჯანყდება, ჩხუბობს მშობლებთან, კლასელებთან, პედაგოგებთან, მეზობლებთან... მისი ბობოქარი, დაუცხრომელი ბუნება და სამართლიანობის გრძნობა მუდამ სხვაში ეძებს დამნაშავეს, მუდამ ჭირვეულობს და ხშირად საკუთარი, არაადექვატური ნაბიჯების გამართლებასაც ცდილობს... და აი, თითქოს მომდევნო სისულელისაგან იცავსო, სულზე მისწრებასავითაა ლინდგრენის წერილი:

„...სარად ყოფნა ადვილი ამბავი არ ყოფილა და დარწმუნებული ვარ, შენს მშობლად ყოფნაც საკმაოდ რთული საქმეა. მშვიდად არც მაშინ ხარ, როცა ბებოსთან ხარ სოფელში? იქნებ მასთან გეცხოვრა მანამ, სანამ შენი ცხოვრების ეს მღელვარე ეტაპი არ ჩაივლის? შენ მწერ, მეზიზღება ყველა, ვინც ჩემთვის თავისი უპირატესობის დამტკიცებას ცდილობსო. როგორ ფიქრობ, ბევრია ასეთი ადამიანი შენს გარშემო? განა არ ცდილობ შენი უპირატესობის დამტკიცებას, როცა ჯიუტობ და ნებისმიერ საყვედურზე ჩხუბით პასუხობ? ჩემი აზრით, ყველაზე რთული სწორედ ეს არის – ფლობდე ძალაუფლებას, მაგრამ არ ცდილობდე მის ბოროტად გამოყენებას და სხვების წინააღმდეგ მიმართვას. ჰიტლერი და ბევრი მისნაირი ადამიანი თავის ძალაუფლებას ბოროტად იყენებდა. როგორც ჩანს შენ არაერთხელ გადაყრიხარ ასეთ ადამიანებს, რადგან ამდენ სიძულვილს დაატარებ გულით და არავის ენდობი. ოჰ, ოჰ, ოჰ, როგორ მინდა, ერთი ნამდვილი მეგობარი მაინც გყავდეს, რომელსაც ბოლომდე ენდობი. შენს წერილში ასეთი რამ ამოვიკითხე, რამაც ჩემი ყურადღება მიიპყრო. შენ ამბობ, სკოლაში მასწავლებლებს ნერ-

ვებს ვუშლიო, მაგრამ, ამავე დროს, ზოგი მათგანი მებრალება კიდევცო.

ცოტა ხნის წინ ერთ-ერთი სკოლიდან რამდენიმე გოგო მეწვია ინტერვიუს ჩასაწერად. სკოლის ამბებს მიყვებოდნენ. ისიც მითხრეს, ერთ-ერთი მასწავლებელი ისე გავამწარეთ, IV სართულიდან აპირებდა გადახტომასო. ბოლო წამს შეაჩერეს, რა თქმა უნდა, მაგრამ მის გამწარებას ისევ განაგრძობენ... განა ეს ნორმალურია?! გოგოები შეეცადნენ ჩემთვის აეხსნათ, რომ ასე ერთმანეთის წაქეზებით მოიქცნენ, რაც უფრო დიდი საშინელებაა, რადგან ეს მოვლენა კიდევ ერთხელ მარწმუნებს იმაში, რომ ადამიანები, თითოეული ჩვენთაგანი – საშინელი მხეცები ვართ და წარმოდგენაც კი არა გვაქვს, რამდენი ეშმაკი ცხოვრობს ჩვენში. ის ფაქტი, რომ ადამიანს ერთდროულად შეუძლია აწამოს და თან ებრალებოდეს თავისი მსხვერპლი, მაიძულებს ვიფიქრო, რომ ეს საკუთარი თავის სიძულვილის ერთგვარი გამოვლინებაა, რომელიც ასეთ სამწუხარო ფორმას იძენს...

სულთმოფენობას გილოცავ და გისურვებ, რომ შენს სულშიც დაისადგუროს სიმშვიდე. ძალიან მინდა, გავიგო, როგორ განვითარდება მოვლენები შენს ცხოვრებაში, თუ, რა თქმა უნდა, მოგინდება მომიყვე. მე არ ვაპირებ ჩემი უპირატესობის დამტკიცებას, რადგან არ მინდა, მეც შემიძულო“.

ასტრიდი

„შენს მშობლად ყოფნაც საკმაოდ რთული საქმეაო“, – წერს სარას ლინდგრენი და თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის გამუდმებით მებრძოლ გოგონას ძალიან დელიკატურად და „ჩვენობითი“ ფორმით განუმარტავს ადამიანის ბუნებას და იმ საპასუხო რეაქციას, რასაც ჩვენივე ქმედებების გამო ხშირად დამსახურებულად ვიღებთ და ბუმერანგივით უკან გვიბრუნდება. თითქოს აი აჰ, ამ მომენტში, მივადექით სარას ცხოვრებისეული პრობლემების ყველაზე მტკივნეულ მომენტს – მამაშვი-

ლობას. როგორც ჩანს, მამამისი, რომელიც პროფესიით პედაგოგი იყო, ამა თუ იმ ცუდი საქციელისა და სისტემატიურად სკოლის გაცდენების გამო ხშირად სჯიდა სარას. იგრძნობა, რომ გოგონას შინაგანად მამა ძალიან უყვარს, მაგრამ სიტყვებით ამას ვერასოდეს აგრძნობინებს მშობელს და ამიტომ იტანჯება. მამისაგან ნაცემი სარა ლინდგრენს სასოწარკვეთილ ბარათს უგზავნის და იმ საიდუმლოს უმხელს, რომელიც თინეიჯერ გოგონას ლოდევით აწევს გულზე და ამ სიმძიმეს ვერაფერს უხერხებს. აი ფრაგმენტი წერილიდან:

„რასაკვირველია, ხშირად ვფიქრობ მასზე (მამაზე – მ.ჯ.) და ვიცი, რომ მასაც ძალიან უჭირს. ვიცი, რომ მე უფრო კარგად მესმის ყველაფერი, ვიდრე მას წარმოუდგენია, მაგრამ რა უნდა ვქნა? ლაჩრული საქციელია? ვიცი. შენ, ალბათ, გგონია, რანაირი გოგოა, მამასთან დალაპარაკებაც არ შეუძლიაო. ვიცი, რომ ბედნიერებისაგან იტირებს, თუ ვეტყვი, რომ ძალიან მიყვარს, მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს შეუძლებელია (ფუ, ჯანდაბა, ისევ ამეტირა, ყოველთვის მიჭირდა ამაზე ლაპარაკი), მაგრამ როცა ცემაზე, ჭკუის სასწავლებელ გაკვეთილებზე, მეგობრების წრეში დამცირებაზე და სხვა ყველაფერზე ვფიქრობ, მახსენდება, რომ ყოველ ასეთ დროს, სურვილი მიჩნდება ავიწყვიტო, ვიყვირო და ვილანძლო, მაგრამ იძულებული ვარ ჩუმად ვიჯდე და როგორც დამჯერ გოგოს შეჰფერის, საათობით ვუსმინო რაღაც სისულელეებს. ისიც ვიცი, რას ფიქრობდნენ ჩემი მეგობრები მამაჩემის შესახებ. როცა პატარა ვიყავი, ვცდილობდი, სიმართლე დამემალა და მეთქვა, რომ ის „კეთილია“, მაგრამ ბოლოს ვედარ მოვითმინე, ყველას ვუთხარი, როგორ მძულდა. უუხ, მძულს მისადმი დედაჩემის გულისამრევი ერთგულება! როგორც არ უნდა ვეცემე, ის სულ მის მხარეს იჭერდა...

ახლა, რაღა თქმა უნდა, ასე აღარ ხდება (თუმცა, ცხადია, მისგან ერთხელაც არ გამიგია „მაპატიე, ძალიან ვნანობ, რომ ასე მოვიქციე“, ან რაიმე მსგავსი, და, ალბათ, ვერც ვერასოდეს გავი-

გებ). მაგრამ მაინც ძალიან მიჭირს ყველაფრის დავიწყება (ბებო მეუბნება, რომ ადამიანი ვერასდროს გახდება ზრდასრული მანამ, სანამ თავისი მშობლების პატიებას არ ისწავლისო, რადგან ერთ დღეს შეიძლება ყველაფერი ძალიან გვიან იყოსო).

გულახდილობისა და განდობის თვალსაზრისით, საოცარია დაქალიშვილებული სარას ეს წერილი, მაგრამ, კიდევ უფრო საოცარია ასტრიდ ლინდგრენის პასუხი, რომელიც, ფაქტობრივად, დანის პირზე გავლას შეიძლება შევადაროთ, რომელიც აღმფოთებულია ცემის ფაქტორითა და ამ ფაქტისადმი დედის ნეიტრალური საქციელით, მაგრამ ყოველივე ეს ისეთი სიფაქიზით, დელიკატურობით, დიპლომატიური სვლებითა და განმარტებებითაა დაწერილი, რომ არც სარას ხელახალი აჯანყება გამოიწვიოს მშობლების წინააღმდეგ, საკუთარი წვლილიც დაინახოს მათ „ინკვიზიციურ ქმედებებში“ და, ბებოს თქმისა არ იყოს, ღირსეულად მოიქცეს და მიტევებაც ისწავლოს. თავს ვერ ვიკავებ, რომ დიდი მწერლის ამ გასაოცარი პასუხიდანაც არ შემოგთავაზოთ ერთი ფრაგმენტი: „არ მესმის, როგორ შეუძლია ზრდასრულ ადამიანს ბავშვზე ხელი ასწიოს, მით უფრო, საკუთარ შვილზე. მე ვფიქრობ, რომ იმ ადამიანს, რომელიც სხვას სცემს, არ ესმის, რას სჩადის, საერთოდ, არ ესმის რას აკეთებს, თორემ ადგებოდა და თავს ჩამოიხრჩობდა. მაინცდამაინც მამაშენს არ ვგულისხმობ, მაგრამ თუ მან მართლა გცემა, მაშინ ნამდვილად კარგად მესმის, რატომ გიჭირს მისი პატიება, მეც გამიჭირდებოდა! ყველა სხვა სირთულე, რომელიც გზადაგზა იჩენს თავს შენს ცხოვრებაში, სწორედ ამ შემთხვევის შედეგია. ღმერთსა ვთხოვ, დაიფაროს მამაშენი, რადგან თუ ერთ მშვენიერ დღეს გონს მოეგება და გაიაზრებს, რაც ჩაიდინა, თავს კარგად ნამდვილად არ იგრძნობს. მე მხოლოდ იმას ვნატრობ, რომ შენ ამ პერიოდული სიძულვილისაგან გაინთავისუფლო თავი, რადგან სიძულვილი ტკივილს გაყენებს...“

ამ ისტორიამ რატომღაც ჩემთვის ქართული ლიტერატურიდან ალუზიებიც მოიყოლია – ნიკო ლორთქიფანიძის „ტრაგედია უგმიროდ“ და, განსაკუთრებით, გურამ რჩეულიშვილის ბრწყინვალე მოთხრობა „მზია ბათარეკას ასული“.

ქალს არ შეურაცხყოფს ოთხ კედელს შუა ყოფნა, პირიქით, ქვეცნობიერად, მას მერე, რაც სამოთხის ბაღი დაკარგა, სწორედ ამ ოთხი კედლით შემოსაზღვრული სივრცის, ოჯახური სიმყუდროვის ძიებაშია. სახლი, ბინა სჭირდება თავისი ქალური მისიის – სიცოცხლის გასაჩენად და დასაცავად. სხვათაშორის წინამდებარე მიმოწერებში სარას მუდმივი გაქცევები ამ ინტიმური, მყუდრო და მშვიდი გარემოს პოვნის სურვილითაცაა განპირობებული.

კაცს, პირიქით, შეურაცხყოფს ოთხი კედელი. მისი ენერგია, მამრის მონადირე ბუნება, ბოლოსდაბოლოს, მასში ჩაბუდებული ქაოსი, მასშტაბებსა და სივრცეს ითხოვს. ამიტომაც უქმად ყოფნა ბათარეკასთვის ასეთი დამთრგუნველი. ამიტომაც აღრენილი, გაბურმგნული, ზამთრის ლაბირინთში გახვეული. ამ გაუქმებული, შედედებული ენერგიის სიმძიმე ჯანლად აწევს მთელ მოთხრობას.

ერთი შეხედვით, მზიაც უქმად ზის კოშკის ზედა სართულზე, მაგრამ ეს „უქმად ყოფნა“ სხვა განზომილებაში იკითხება (გავიხსენოთ მწერლის სიტყვები: „აქ პოეზია განუკითხავად ბატონობს პროზაზე“). ამიტომ გოგონა თავის ფიქრებსა და ოცნებებში ლურჯი ფრინველივით დაფრინავს. იგი არაა ჩაკეტილი, შებოროტილი, მიჯაჭვული. იგი აბსოლუტურად თავისუფალია, გასულია იმ ლოკალური სივრციდან, რასაც კოშკი ჰქვია, წელიწადის დროს – ზამთარი ჰქვია. ამიტაც ჯოხნის, ამიტაც აღიზიანებს მამას.

ბათარეკა ქვეცნობიერად სწორედ ამ თავისუფლებას, ამ სიმაღლეს ვერ პატიობს შვილს. სწორედ ამის გამო გაარტყამს ხელს პირმომღიმარ ქალიშვილს და არა იმის გამო, სახლში

ავადმყოფი ცოლი რომ უწევს, ანდა თუნდაც საოჯახო საქმეებში ტრადიციულად ჩაბმული ქალივით დღედაღამ ციბრუტივით რომ არ ტრიალებს და ფუსფუსებს კერიასთან გოგონა. მზიათი აღვრთოვანება და გაკვირვება მხოლოდ მწერალს შეეძლო: 'ზის ქურქში გამოხვეული ეს უცნაური არისტოკრატი ქალი, რომელიც ბუნებამ აქ, შატილში გააჩინა და ელის...'“

ბათარეკას გაკვირვება არ შეუძლია. ბათარეკა მხოლოდ ბრაზდება და იღრინება. სილის გაწნა კი ესაა საკუთარი უსაპარეზობისა და უსუსურობის შეგრძნებით აღძრული შურისგება მთელ სამყაროზე, არშემდგარ ცხოვრებაზე, რომელშიც ასეთი უცნაური სიიოლით დაფრინავს მისი ერთადერთი ქალიშვილი... ქართულ პროზაში, თუკი ვინმეს მისამართით ითქმის დროული სიკვდილი – მზიას მისამართით. ეს სამურაების თვითმკვლელობასაც ჰგავს, ღირსების შემლახავ ზღვარზე რომ სჩადიან სუიციდს. ეს თვითმკვლელობაა უარის თქმა შეჩვევაზე. ვინ იცის, რამდენი გოგონასათვის გაურტყამს მამას ხელი, მაგრამ ამას ფატალური დასასრული არ მოჰყოლია. მწერლის მიერ იმდენად შემზადებულია გარემო და ფსიქოლოგია, რომ მზიას თვითმკვლელობა სულაც არ გვეჩვენება მოულოდნელი. შუა მთებში გამოკეტილი ეს მართლაც უცნაური არისტოკრატი არავის მისცემს უფლებას (მით უფრო მამას), პიროვნული ღირსება შეულახონ, შეურაცხყონ მისი ქალური ოცნებები, ადამიანური მე და თავისუფლების უსაზღვრო წყურვილი. მზია იმდენად მართალი და ბუნებრივია, რომ ასევე მართალი და ბუნებრივია მისი რეაქცია უსამართლობაზე. შემთხვევითი არაა, რომ ბათარეკა ინტუიციით, გუმანით გრძნობს გაუცნობიერებლად ჩადენილი ცოდვის მომასწავებელ შედეგს და თავად ველარ ბედავს კოშკის ზედა სართულზე ასვლას: „მეორე დღეს, სადილობისას, ავად გამზდარი დედა აუგზავნა საჭმლით შვილს. ჭერხოს შუაში, გამქრალი შუაცეცხლის ჯაჭვზე ჩამოეხრჩო მზია ბათარეკას ასულს თავი“.

იქნებ ვინმეს უცნაურადაც მოეჩვენოს ამის თქმა, მაგრამ ვერ ვიტყვით, რომ ამ მოთხრობაში სიკვდილმა გაიმარჯვა სიცოცხლეზე. სწორედ პირიქით, რადგან უმიზეზოდ შეურაცხყოფილი, გაღახული სიცოცხლე მყისიერად გადაწყვეტს: თუ ერთხელ მოუდრიკა თავი უსამართლობას, შესაძლია მთელი ცხოვრება ქედისმოხრასა და მონობაში გაატაროს უხეში ძალის, ცხოვრების წინაშე. ეს არის მოთხრობა, როცა სიცოცხლე იმარჯვებს ცხოვრებაზე, როცა ცხოვრების ბოღმა და ჭუჭყი ვერ ერევა სიწმინდეს, არ ხდება შეჩვევა, აღრევა, ათქვეფა. გურამ რჩეულიშვილის დროს ჯერ კიდევ შეიძლებოდა ასეთი მოთხრობის დაწერა, მაგრამ, რა თქმა უნდა, არა ყველას მიერ...

მამაშვილური ურთიერთობის არანაკლები ტრაგედიაა ცოცხლად დარჩენილი სარას და მამამისის ურთიერთობა რეალურ ცხოვრებაში. შემთხვევითი არც ის ფაქტია, რომ მიუხედავად მიმოწერის პერიოდული, ზოგჯერ საკმაოდ ხანგრძლივი პაუზებისა, „ცემის“ ინფორმაციის მიღებისთანავე ლინდგრენი დაუყოვნებლივ პასუხს უგზავნის სარას. მართალია ეს ოჯახური „ინციდენტი“ ამჯერად ტრაგედიით არ გასრულებულა, მაგრამ მამაშვილურ ურთიერთობას, მიუხედავად გვიანი „მიტევებისა“ (სარა მომკვდავ მამას საკუთარ შვილებთან ერთად სავადმყოფოში ინახულებს და მეორე დღეს მამისაგან სიხარულით სავსე მადლიერების წერილსაც მიიღებს), ხანგრძლივი დაღი დაასვა და გააუცხოვა.

ასევე არაჩვეულებრივი ინტერესით იკითხება 15-16 წლის სარასა და ლინდგრენის მიმოწერა, რომლებშიც ისინი თავიანთ პირველ სიყვარულზე საუბრობენ. სარამ ცხოვრებაში ორი უიღბლო, ცალმხრივი სიყვარული გადაიტანა. მისი განცდებისა და ემოციების მქონე გოგონასათვის ეს ნამდვილად ურთულესი მდგომარეობა იქნებოდა, მის დაძლევაში ასტრიდ ლინდგრენის მეგობრობა რომ არ დახმარებოდა. მწერალი სისტემატიურად ამხნევებს როგორც პატარა, ისე მოზრდილ სარას, მაგრამ ისეთი

იუმორითა და დაბეჯითებით, პირადი ისტორიების ისეთი ხალისიანი გახსენებით ხდება ეს, რომ როგორც მკითხველს, ისე წერილის ადრესატსაც გულწრფელად სჯერა მისი.

„მე კარგად მესმის, რომ შენი ბავშვობა ისეთი არ იყო, როგორზეც ოცნებობდი, მაგრამ შენ ძალიან გონიერი გოგო ხარ და მე ვიცი, რომ შენ ყველაფერს კარგად გაუმკლავდები, როცა დიდი გაიზრდები და დაბრძენდები. პრინციპში, ეს ძალიან სულელური გამოთქმაა, რადგან სიბრძნე არც ისე ხშირად, ან კაცმა რომ თქვას, თითქმის არასდროს მოდის ასაკთან ერთად...“

ასტრიდის ამ სიტყვებმა რემი დე გურმონი გამახსენა, რომელიც საუბრობდა რა ბავშვებზე და მათ გენიალურ ხილვებზე, აღნიშნავდა, რომ სწორედ ბავშვობის მერე იწყება ადამიანის ინტელექტუალური დაქვეითება.

კითხვასთან და ფილმების ყურებასთან ერთად სარას მოგზაურობაც ძალიან უყვარს და ერთ-ერთ წერილში 22 წლის სარა მოგზაურობისას უკვე გადატანილ საშინელ ტრაგედიას გაუმხელს ასტრიდს. ერთი ბარათიდან იმასაც ვიგებთ, რომ სარას რომანიც დაუწერია და წასაკითხად ასტრიდს უგზავნის, თან სთხოვს, რომ წაიკითხავ, იქნებ დამიბრუნო.

წიგნის „შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავ“ საფინალო ნაწილი იმ ბარათებითაა სავსე, რომლებშიც სარას სულიერი ფერისცვალება ასე აშკარად, ვერ ვიტყვოდი, რომ მოულოდნელად, უფრო კანონზომიერად იგრძნობა. ეს არის მისი სარწმუნოებრივი მოქცევის ისტორია, რითაც იმდენად ბედნიერი და აღფრთოვანებულია, რომ ასტრიდთან გამუდმებით ამაზე უნდა საუბარი. თითქოს ერთი სული აქვს, დიდი მწერალიც იმ ნეტარებაში ამყოფოს, რომელშიც თავად გრძნობს თავს. როგორც იქნა მთელი ცხოვრების ნანატრმა სიმშვიდემ დაისადგურა მის გულში:

„ზუსტად არ ვიცი, რა და როგორ მოგწერო, რომ შენც შეძლო მისი დანახვა, მაგრამ რაც მე დავინახე, ის მოგწერე. ღვთიურ მშვიდობას გისურვებ. მაგრამ როგორ უნდა შეიგრძნოს ადა-

მიანმა ის? ამ სიტყვებში ბედნიერების უბრალო შეგრძნება კი არ იგულისხმება, არამედ რაღაც სულ სხვა (განუსაზღვრელი). ღმერთმა მოგვცა რაღაც, რაც უბრალოდ გრძნობა კი არა, ფაქტია და ეს არის მისი სიტყვები. დარწმუნებული ვარ, რომ ბიბლია წაგიკითხავს, მაგრამ ჩემი რჩევა იქნება, რომ ისევ წაიკითხო. მაშინ მიხვდები, რომ იქ მოყოლილი ამბები უბრალოდ ლამაზი ზღაპრები კი არ არის და რომ მორწმუნეები... ფანტიკოსები არ არიან.

ეს ღმერთის სიტყვებია, რომლებსაც ისეთი სიღრმე აქვს, რასაც ადამიანის გონება ვერ მისწვდება. მაგრამ ის ეუბნება ამ სიტყვებს მათ, ვისაც მათი გაგება სურს...”

ამ პერიოდიდან აბსოლუტურად ქრება მისი თინეიჯერული განცდები: „საშინელებაა, არაფრის იმედი არა მაქვს და ვერაფერში ვხედავ აზრს. რაც უნდა ვიპოვო, მაინც ისევ ისე იქნება, როგორც იყო – ისევ ისე მარტო და ყველასაგან მიტოვებული ნაგავი ვიქნები, როგორც ყოველთვის...” და სვამს შეკითხვას: „შეიძლება ადამიანი ერთდროულად სასოწარკვეთილი და გულგრილიც იყოს?“ ეს შეკითხვა, რომლითაც ღრმად და ზუსტად დაახასიათა საკუთარი სულიერი მდგომარეობა, რწმენის მოპოვებასთან ერთად, თანდათან ქრება და საბოლოოდ უჩინარდება.

„ყველაზე მთავარი ის არის, რომ მე შევიძინე ყველაზე დიდი რამ, რაც ადამიანს შეუძლია ამ ცხოვრებისაგან მიიღოს. მე დავინახე ღმერთი და მისი შვილი გავხდი! მახსოვს, ერთ-ერთ წერილში შენ მწერდი ილვა ეგეჰორნზე, რომელმაც ხსნა ეკლესიაში იპოვნა. ის ამბობდა, რომ ეს იყო სიყვარული, რომელიც მოულოდნელად მის გარშემო აღმოცენდა. „საოცარი და უცნაური ამბავიაო“... მგონი ასე მომწერე შენ. ჰოდა, ფაქტობრივად, მეც ეგრე დამემართა. როგორი საინტერესო და მაგარიც უნდა ყოფილიყო ჩემი ცხოვრება ადრე, გულით უზარმაზარ დარდს დავატარებდი. რაც უფრო მეტად ვიჯერებდი, რომ დარდი ნამდვილი იყო, მით უფრო მეტად იზრდებოდა ისიც. ამი-

ტომ ვარჩიე საკუთარი თავი დამერწმუნებინა, რომ ნამდვილი არ იყო. ერთი კითხვა მტანჯავდა – მეც განმსჯიან ადამიანები? გამუდმებით ვეკითხებოდი საკუთარ თავს...”

სინანულისა და აღსარების მერე, იესოს მოძღვრებასთან ზიარების მერე სარა გაცილებით ძლიერ, მშვიდ და სიყვარულოთ გამთბარ არსებად იქცა. თუმცა ეკლესიისაკენ მიმავალ გზაზეც მას არაერთი განხიზვლა და დაბრკოლება შეხვდა.

ამ საბოლოო ფერიცვალებით გახარებული ასტრიდ ლინდგრენი თავის პატარა მეგობარს მისწერს: „გამახარა იმის გაგება, რომ შენი რწმენა ისევ ძლიერია!.. შესანიშნავად აღწერ რწმენას, ისე გულშიჩამწვდომად, რომ ნებისმიერს შეშურდება და მოუხდება იგივე გამოსცადოს, რაც შენ ოთხი წლის წინ გამოსცადე. იქნებ მომავალში მეც გამოვცადო ეგ, თუმცა ამჟამად, სამწუხაროდ, არაფერს ვგრძნობ. აი, შენ კი ნამდვილად სწორი გზა აირჩიე...”

დიდი მწერალი ყოველგვარი ამბიციური ინტონაციის გარეშე განაგრძობს საკუთარი მძიმე სულიერი მდგომარეობის გადმოცემას: `რასაკვირველია ბიბლია ძალიან, ძალიან ბევრჯერ წამიკითხავს. გუშინ დილით რადიოთი მოცარტის კონცერტს მოვუსმინე და უეცრად იმ საზარელ საფრთხეზე ჩავფიქრდი, რომელიც მთელ კაცობრიობას ემუქრება, ჩვენ ხომ იარაღს ვფლობთ და სულ ადვილად შეგვიძლია ერთ დღეს ყველაფერი ჩვენივე ხელით გავანადგუროთ. ჩემთვის გავიფიქრე, „წარმოდგინე ეს ყველაფერი შეიძლება გაქრეს. ერთ დღეს შეიძლება მოცარტის მუსიკა სამუდამოდ გაქრეს, ის აღარავის ემახსოვრება... ბოლოს ავტირდი, ბიბლია გადავშალე და იქ დაახლოებით ასეთი რამ ამოვიკითხე: „როცა ის დღე დადგება, ისრაელის ხალხი ყველა მშვილდს, შუბს და ფარს დასწავს, იარაღისთვის მოკიდებული ცეცხლი 7 წლის განმავლობაში არ ჩაქრება და შემის შესაგროვებლად ადამიანებს ტყეში სიარული აღარ დასჭირდებათ“ (ეზეკიელი, 39-9-10) და მერე გავიფიქრე, იქნებ ერთ

დღეს ჩვენც მოვეგოთ ჭკუას და მთელი ეს იარაღი თავიდან მოვიშორეთ – თუმცა ეს, ალბათ, ფიზიკურად ძალიან რთული შესასრულებელი იქნება, რა უნდა ვუყოთ ამდენ იარაღს?

გკოცნი და გეხვევი შენი მოხუცი
მეგობარი ასტრიდი. 1981. 19. 3“

ამ წერილების წამკითხველს ისეთი განცდა გრჩება, რომ ახლა უკვე მხცოვანი მწერალი ელოდება მორწმუნე ახალგაზრდა ქალისაგან შვებას და იმედს. ნატრობს, უნცროსი მეგობარით თავადაც ღრმა რწმენა მოიპოვოს და გაძლიერდეს. რაც შეეხება ასტრიდის დარდს იმ რეალობის გამო, რომელშიც მათ ცხოვრება უწევთ, ეს დღევანდელი მსოფლიოსთვისაც და, მათ შორის, ჩვენთვის, ქართველებისთვისაც, უაღრესად აქტუალურ პრობლემად რჩება.

და ბოლოს, რაც მთავარია – ამ უნიკალური ეპისტოლარული მემკვიდრეობის გაცნობის შემდეგ კიდევ ერთხელ იჯერებ, რომ სამყაროს მხოლოდ ღვთის რწმენა და მისი კანონებით ცხოვრება გადაარჩენს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ლინდგრენი, ა., შვარტი ს. (2018). „შენს წერილებს ლეიბის ქვეშ ვინახავს“. თბილისი: „ინტელექტი“.
- რჩეულიშვილი, გ. (2004). მოთხრობები, ტ. 3. თბილისი: „გურამ რჩეულიშვილის საზოგადოება“.

"I Keep Your Letters Under the Mattress"
(*The Epistolary Legacy of Astrid Lindgren*)

Abstract

Epistolary legacies have always aroused great interest – and understandably so. The deeper and more multifaceted a writer, scientist, or prominent figure is, the more curious we become about what they were like in everyday life – in intimate settings, and in their interactions with friends, acquaintances, or even strangers.

Nowhere is this more vividly and authentically revealed than in their correspondence – especially in letters where the authors open themselves up completely to one another, never once considering the possibility that these writings might one day be published.

Such is the nature of the book *"I Keep Your Letters Under the Mattress,"* which presents the decades-long correspondence between the brilliant Swedish children's author Astrid Lindgren and one of her most devoted readers, Sara Jungkrantz – a correspondence that spanned an entire forty years.

These letters are a precious documentary resource, illustrating how Astrid Lindgren, both as a person and as a profound connoisseur of child psychology, managed – time and again – to rescue a gifted but extraordinarily emotional and complex teenage girl from both spiritual and physical destruction.

With their themes, spirit, and depth of experience, these letters transcend the boundaries of their own time and remain profoundly relevant today – especially in the context of relationships between parents, educators, and teenagers.